

ประสิทธิ์ รัตนมณี

นักวิจัย สถาบันวัฒนธรรมศึกษาภัลยาณิวัฒนา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เรื่องใหญ่ของกลุ่มชนเล็กๆ : พิธีกรรมการไหว้ทางบ้านเตราะปลิง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่ปรากฏในแผนที่ประเทศไทยปัจจุบันเป็นดินแดนซึ่งเก็บซ่อนเรื่องราวในอดีตไว้อย่างซับซ้อนมากมาย ดินแดนแห่งนี้เป็นส่วนที่แยกย่อยออกจากความเป็นนครรัฐมลายู-อิสลาม ที่ชื่อว่า “นครรัฐปัตตานี” (Patani State) และถ้านับย้อนหลังก็พบว่าปัตตานีเป็นดินแดนแห่งราชอาณาจักรฮินดู-พุทธ หรือ ฮินดู-ชวา ที่มีชื่อว่า “ราชอาณาจักรลังกาสุกะ” (รัตติยา สาและ, 2540 : 31) จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตได้สะท้อนเรื่องราวว่าดินแดนแห่งนี้เป็นที่อยู่ของผู้คนที่เคย นับถือลัทธิภูตผี และวิญญาณ หลังจากนั้นได้มีการเผยแพร่หลักคำสอนทางศาสนาพราหมณ์ ฮินดู พุทธ และอิสลามเข้ามาสู่ดินแดนแห่งนี้ การเปลี่ยนผ่านยุคสมัย ได้ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์และร่องรอยด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ บางอย่างได้

▲ สร้างศาลเพียงตาสำหรับเชิญวิญญาณต่าง ๆ ออกจากหมู่บ้านได้พักอาศัย รับการเช่นไหว้ เพื่อจะได้เดินทางไปตามภพภูมิของตนเอง (ภาพถ่าย 2 มิถุนายน 2551)

ปฏิบัติสืบทอดกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น “พิธีกรรมท้องถิ่น” ถือเป็นเอกลักษณ์ของผู้คนในยุคพึ่งพาธรรมชาติในการดำเนินชีวิต การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวเนื่องกับอำนาจของภูต ผี และวิญญาณ ซึ่งเป็นอำนาจเชิงสัญลักษณ์ในการปลดปล่อยความทุกข์ของมนุษย์ให้หมดไป ดังที่ Bronislaw Malinowski กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่สามารถสะสมความรู้และประสบการณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ตัดแปลงแก้ไขวิถีชีวิตเมื่อวิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์บางอย่าง เช่น “ภูเขาไฟระเบิด ฟ้าผ่า มนุษย์ก็คิดค้นระบบไสยศาสตร์และพิธีกรรมขึ้นมาแทนที่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้น และเพื่อช่วยให้มนุษย์มีความเข้าใจและมีความรู้สึกปลอดภัย นอกจากนี้ศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ ยังมีหน้าที่เสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในสังคม” (ยศ สันตสมบัติ, 2537: 29)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน ได้พัฒนาความเจริญทางด้านวัตถุตามแนวทางแห่งยุคโลกาภิวัตน์ สังคมปัจจุบันมองพิธีกรรมท้องถิ่นที่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับหรือไสยศาสตร์ว่า มงาย ไร้เหตุผล ทั้งที่พิธีกรรมเหล่านี้ได้ยึดโยงกับวิถีชีวิตของกลุ่มชนตามบริบทสภาพแวดล้อมที่รอบล้อมด้วยธรรมชาติ การประกอบพิธีกรรมบางอย่างเพื่อต้องการตอบแทนคุณ ขอขมาลาโทษ อ้อนวอนต่อธรรมชาติ ผลลัพธ์จากการกระทำ คือ การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมั่นใจ ทำให้พิธีกรรมเหล่านี้ได้รับการสืบทอดจนกลายเป็น

ธรรมเนียมปฏิบัติ แต่มักไม่ค่อยได้รับความสนใจจากสังคมทั่วไป

อย่างไรก็ดีสังคมก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า พิธีกรรมท้องถิ่นเหล่านี้มีอยู่จริงและยิ่งเฉพาะในชุมชนท้องถิ่นเล็ก ๆ ด้วยแล้ว แม้สังคมภายนอกจะปฏิเสธเพราะดูเป็นเรื่องไร้เหตุผล แต่พิธีกรรมกลับมีเหตุผลมากมายต่อชุมชน เมื่อพิจารณาจากมุมมองเชิงคติชน หรือมานุษยวิทยา ที่คนกลุ่มน้อยพยายามอ้างไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มตนตั้งจะเห็นได้จาก พิธีกรรมการไหว้ทางของกลุ่มชนบ้านเตราะปลิง

บ้านเตราะปลิง : ประวัติตำนานจากเรื่องเล่า

หมู่บ้านเตราะ¹ ปลิง² ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งคล้า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านพอสรุปความได้ว่า พื้นที่แห่งนี้มีชาวไทยพุทธอาศัยอยู่ประมาณ 70 กว่าครัวเรือน คำว่า เตราะ ตามภาษาท้องถิ่น หมายถึง คลอง หนองน้ำ คู่งน้ำ ชาวบ้านนิยมเรียกว่า วัง ชื่อของชุมชนแห่งนี้ได้กลายเป็นตำนานเรื่องราวที่ได้เล่าขานต่อ ๆ กันมาจนเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า “มีฝรั่งคนหนึ่งได้ล่ายแทงสมบัติมาจากไหนไม่ทราบแน่ชัด ได้ชี้ข้างมาตามเส้นทางที่บอกไว้ในล่ายแทงสมบัติ

โดยมีคนไทยหนึ่งคนเป็นผู้อาสา นำทางมาถึงลำคลองแห่งนี้ ซึ่งตรงกับล่ายแทงที่บอกไว้ จึงได้นำข้างลงไปเดินเวียนวนในลำคลอง มีปลิงตัวหนึ่งขนาดใหญ่กว่าปลิงธรรมดา ได้กัดกินเลือดติดขาข้างขึ้นมาบนฝั่ง จึงเชิญหมอไสยศาสตร์เก่งด้านคาถาอาคม ใช้มีดผ่าทองปลิงได้พบทองคำภายในท้องปลิง ชาวบ้านจึงเรียกชุมชนแห่งนี้ว่า เตราะปลิง” (ยงยุทธ เนตรทิพย์ และสร้อยญา เนตรทิพย์, 2551 : สัมภาษณ์)

ชุมชนแห่งนี้ล้อมรอบไปด้วยพื้นที่นาข้าว ปัจจุบันเหลือเพียง 20 ครัวเรือนเท่านั้นยังยึดอาชีพการทำนา ส่วนใหญ่เปลี่ยนไปประกอบอาชีพสวนยางพาราและสวนผลไม้ บริบททั่วไปของชุมชนยังมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ผู้คนจึงผูกพันกับธรรมชาติทั้งด้านความเชื่อ การประกอบอาชีพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ได้สืบทอดพิธีกรรมท้องถิ่นที่ปฏิบัติกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันหลายพิธีกรรมด้วยกัน เช่น พิธีกรรมลาซัง พิธีกรรมไหว้โต๊ะเตาะ³ พิธีกรรมไหว้ภูมิเจ้าที่บ้านพิธีกรรมสวดบ้าน พิธีสวดนาข้าว และพิธีกรรมไหว้ทาง เป็นต้น

พิธีกรรมการไหว้ทาง : มูลเหตุความเชื่อ

สวัสดิ์ คงเสาร์ (2551 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า

¹คำว่า เตราะ เป็นภาษาท้องถิ่น หมายถึง หนองน้ำ หรือ ลำคลอง

²คำว่า ปลิง หมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่งที่อาศัยอยู่ในน้ำ ชอบเกาะกินเลือดของคนหรือสัตว์ที่ลงไปในลำคลองแห่งนี้

³คำว่า “โต๊ะเตาะ” คือ บรรพบุรุษเรื่องเล่าในตำนานของชุมชนแห่งนี้อยู่ในสถานะ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” ในการดูแลรักษาหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านได้หล่อเป็นรูปปั้นเอาไว้ตามลักษณะจินตนาของผืนดินไว้ภายในศาลากลางหมู่บ้าน จึงกลายเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ มักมีชาวบ้านมาบนบานและจะได้ตามสิ่งที่พึงประสงค์ ประชาชนจึงประกอบพิธีกรรมประจำปี เรียกว่า “พิธีกรรมไหว้โต๊ะเตาะ”

การไหว้ทางเป็นพิธีกรรมท้องถิ่น ได้รับการปฏิบัติสืบทอดติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุคนจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะหมู่บ้านชุมชนชาวพุทธ แถบบริเวณพื้นที่อำเภอปะนาเระ และอำเภอสายบุรี มูลเหตุพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับพลังอำนาจของสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ดลบันดาลให้เกิดเหตุเภทภัยพิบัติร้ายแรงในรอบปี เช่น การเกิดโรคระบาด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ตลอดจนจนถึงการเจ็บไข้และเสียชีวิตของบุตรหลานโดยไม่ทราบสาเหตุ หรือเกิดเหตุอัปมงคลต่าง ๆ ในชุมชน โดยเชื่อว่าการเกิดภัยพิบัติเหล่านี้ สาเหตุมาจากพลังอำนาจของวิญญาณเร่รอน สิ่งชั่วร้าย และผีสิงต่าง ๆ ได้เข้ามาอาศัยอยู่ปะปนกับคนในหมู่บ้าน เมื่อถึงช่วงเวลาครบรอบปี ต้องประกอบพิธีกรรมเพื่อเชิญวิญญาณชั่วร้ายต่าง ๆ เหล่านี้ให้ออกไปสู่ภพภูมิของตนเอง พื้นที่อาศัยของชุมชนแห่งนี้ จะได้ไม่มีวิญญาณชั่วร้ายต่าง ๆ อาศัยอยู่ กลับกลายเป็นพื้นที่ปกติ บริสุทธิ์ ผู้คนดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข จึงเกิดสัญลักษณ์พิธีกรรม “การไหว้ทาง” และได้รับการสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณ มีมูลเหตุมาจากฐานคิดดั้งเดิมว่า ป่า เขา ลำธารและธรรมชาติทั่วไปจะมีวิญญาณ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติสิงสถิตอยู่เพื่อปกป้องรักษาต่อผู้ที่กระทำการขอขมา เคารพและบูชา และลงโทษต่อผู้ที่ได้กระทำสิ่งไม่เป็นที่พอใจ การเชื่อเรื่องผีและวิญญาณได้ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจของคนมาตั้งแต่อดีต เมื่อมีความกลัวหรือความทุกข์ทางด้านจิตใจ มักมองหาที่พึ่งพิงกับสิ่งอยู่เหนือธรรมชาติ คือ ผี วิญญาณ เป็นผู้มีพลังอำนาจ

ในการดลบันดาลให้เกิดสิ่งดีร้ายกับชีวิตมนุษย์ได้ และหลักการนี้ยังเป็นที่มาของการสร้างที่สถิต คือ ศาลเพียงตา ศาลพระภูมิ และสิ่งอื่น ๆ สำหรับวิญญาณเหล่านี้ มีการบวงสรวง ขอขมาให้ทุกอย่างดำเนินสำเร็จไปด้วยดี อยาได้มีสิ่งชั่วร้ายมารบกวนเช่นเดียวกับพิธีกรรมการไหว้ทาง ซึ่งมีมูลเหตุมาจากการเชื่อในเรื่องผี วิญญาณฝ่ายไม่ดีเข้ามาสิงสถิตอยู่ในชุมชน

ความเชื่อในพิธีกรรมการไหว้ทาง : การคลี่คลายปัญหา

สวัสดิ์ คงเสาว์ (2551 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า พิธีกรรมการไหว้ทางจัดขึ้นในเดือน 6 ของทุกปี มีปราชญ์หรือหมอทางพิธีกรรมเป็นผู้กำหนดวันเวลาอันเป็นมงคล จากนั้นได้ประชาสัมพันธ์ในวันพระ หรือวันจัดกิจกรรมรวมหมู่ของชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านได้รู้ทั่วถึงหมายกำหนดวัน เวลา และสถานที่ประกอบพิธีกรรม สำหรับหมู่บ้านเตราะปลิง พิธีกรรมประจำปีท้องถิ่นเดือน 6 มี 4 พิธีกรรมจัดในวันนี้ คือ ช่วงเช้าประกอบพิธีลาซัง ช่วงบ่ายประกอบพิธีกรรมไหว้โต๊ะเต๊าะ และช่วงเย็นประกอบพิธีการไหว้ทาง และเวลาค่ำประกอบพิธีไหว้ภูมิเจ้าที่บ้าน

ช่วงเวลา 07.00 น. ประกอบประเพณีลาซัง จะมีครอบครัวผู้ประกอบอาชีพทำนาในปัจจุบันประมาณ 20 ครอบครัว นำอาหารและกอกซังข้าวที่เก็บไว้แต่ละครัวเรือนมาตกแต่งเป็นหุ่นโต๊ะชุมพุก⁴ และนำอาหารคาวหวานใส่ถาดมาประกอบพิธีกรรมในพื้นที่นา เพื่อต้องการเช่นภูมิเจ้าที่นา และแม่โพสพ เพื่อการทำนาในปีต่อไป แปลงนาข้าวจะได้อุดมสมบูรณ์

ช่วงบ่ายชาวบ้านนำอาหารและเครื่องสักการบูชา ไหว้โต๊ะเต่า ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านเชื่อว่า คอยปกป้องรักษาคนในชุมชนให้อยู่รอดปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ใครเข้ามาไม่ดีภายในชุมชนจะต้องมีอันเป็นไป และใครมีปัญหาทุกข์ร้อนอะไรต่างมาบนบานสานกล่าวให้โต๊ะเต่าช่วยเหลือ ได้สมความปรารถนา

ช่วงเย็น จะประกอบพิธีกรรมการไหว้ทางเริ่มตั้งแต่ประมาณ 4 โมงเย็น บรรดาผู้ชายช่วยกันจัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธีกรรม นิยมใช้พื้นที่บริเวณลานกว้างอยู่ใกล้กับเส้นทางสัญจรเข้าออกหมู่บ้านของคนในชุมชน หรือนิยมจัดพิธีกรรมที่เป็นทางสามแพร่ง บรรดาผู้ชายได้ช่วยกันถางหญ้า จัดเก็บสิ่งขีดขวางต่างๆ เพื่อปรับสถานที่ใช้ประกอบพิธีกรรม และสิ่งสำคัญคือช่วยกันสร้าง “ศาลเพียงตา” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญของพิธีกรรมการไหว้ทาง

การสร้าง “ศาลเพียงตา” เป็นคติความเชื่อทางอิทธิพลวัฒนธรรมฮินดู หรือ อิทธิพลทางความเชื่อศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ต้องยึดโยงกับจักรวาลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือ เทวดา มาช่วยอำนวยพรให้กำลังใจ ให้สำเร็จประโยชน์ดังประสงค์ คติความเชื่อแบบนี้ได้ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยทั่วทุกภาคและทั่วโลก ดังหลักฐานการสร้าง “ศาลเพียงตา” ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนนายจันศรตั้งพิธีบวงสรวงเทวดา ดังความต่อไปนี้

“ครั้นมาถึงชายไพร่ใกล้สุพรรณ
ปลงข้างรวมกันอยู่ในป่า
นายจันศรปลุกศาลขึ้นเพียงตา
เอาผ้าขาวลาดคาดพาดาน
ต่างคนเอาประเจียดแลมวงคล
หอกดาบของตนขึ้นบนศาล
เหล้าข้าวบตรพลีพิการ
คาวหวานธูปเทียนสว่างตา”

จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2555 : ออนไลน์)

เจนจิรา เบญจพงศ์ (2555 : ออนไลน์) กล่าวว่า การเชื้อเชิญเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วจักรวาลลงมาช่วยพรและรักษา จะต้องจัดสถานที่รับรองและเครื่องบูชาเทวดา สำหรับสถานที่รับรองเทวดาตามคติความเชื่อนี้ คือ “ศาลเพียงตา” หรือ “ศาลาเพียงตา” การเรียกชื่อว่า “ศาลเพียงตา” นั้น คือ การยึดโยงตามลักษณะขนาดของการสร้าง เพียงยกพื้นศาลพอมีความสูงจากพื้นดินเพียงระดับสายตาของคนทั่วไป ได้สร้างขึ้นเพื่อรองรับสิ่งอยู่เหนือธรรมชาติเพียงชั่วคราว หรือช่วงเวลาประกอบพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ ไม่ใช่เพียงรองรับเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น มีการบูรณาการความเชื่อในการสร้างศาลเพียงตาเพื่อรองรับสิ่งต่างๆ ที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น วิญญาณต่างๆ ที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น เจ้าป่า เจ้าเขา เจ้าที่นา หรือวิญญาณเร่ร่อน

รูปแบบการสร้างศาลเพียงตานั้นมีหลากหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการ

⁴โต๊ะชุมพุก คือ เป็นสัญลักษณ์คู่สามภรรยาในพิธีกรรมลาซัง ซึ่งชาวบ้านจะนำกอกซังข้าวมัดรวมกันให้เป็นหุ่นตัวแทนผู้หญิงกับผู้ชายได้แต่งงานกัน เพื่อสื่อไปถึงการทำงานต่อไปแปลงนาข้าวจะได้อุดมสมบูรณ์

สร้างต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และช่วงระยะเวลาของ พิธีกรรม ถ้าเป็นศาลเพียงตาใช้ประกอบใน พิธีกรรมในรอบปีเพียงระยะเวลาสั้น ๆ 1 - 2 วัน จะใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ไม้ไผ่ หยวกกล้วย และมุงด้วยใบจาก หรือ ใบตาลโตนด เป็นต้น เช่นเดียวกับพิธีกรรมการไหว้ทาง ส่วนศาลเพียง ตาที่มีการบวงสรวงอย่างถาวร จะนิยมสร้าง ด้วยไม้อย่างดีและก่อด้วยอิฐ เพื่อความมั่นคง และแข็งแรง

บางครั้งศาลเพียงตาบางคนหลงประเด็น คิดว่า เหมือนกับศาลพระภูมิ ซึ่งในเรื่องนี้จะมี ความแตกต่างระหว่างผีเทวดาอารักษ์ในเมือง และนอกเมือง อาจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม อธิบายว่า นอกจากตัวรูปแบบศาลจะต่างกัน แล้ว ชื่อยังแตกต่างกันด้วย ท้องถิ่นชนบทเรียก “เจ้าที่” ขณะที่ในเมืองเรียก “พระภูมิ” มาจาก ภาษาสันสกฤต เป็นผีสองประเภทที่ไม่เหมือนกัน ดูได้จากเสาของศาล เสาเดียว คือ พระภูมิ ส่วนศาลที่มี 4 เสาเหมือนเรือน คือ ศาลเจ้าที่ มีความเห็นอื่นเสริมอีกว่า เมื่อคนเชื่อว่าเจ้าที่เป็นผีรักษาดูแลและสถิตอยู่พื้นดินนั้น ๆ จึงต้องมีบันไดขึ้นสู่ที่พักเช่นเดียวกับบ้านคน ส่วนศาล พระภูมิเสาดียวไม่ต้องมีบันไดเพราะเหาะไป มาได้ เรื่องเสาดียวนี้บางท่านก็ผนวกเข้ากับ เรื่องคติเขาพระสุเมรุ (เจนจิรา เบญจพงศ์ , 2555 : ออนไลน์)

พิธีกรรมการไหว้ทางมีอิทธิพลความเชื่อ เช่นเดียวกับเหล่านี้ เพื่อต้องการให้ผีสงฆ์ วิญญาณ เรว่อน และสิ่งชั่วร้ายอื่น ๆ อาศัยอยู่ บนพื้นดินเช่นเดียวกับมนุษย์ ได้ออกไปจาก หมู่บ้าน ไปสู่ภพภูมิสถานของตนเอง ชาวบ้าน แต่ละครอบครัวจะจัดเตรียมสิ่งของสำหรับเซ่น ไหว้วิญญาณเหล่านี้ ได้แก่ประเภทเครื่องครัว

เช่น หัวหอม หัวเทียม เกลือ ข้าวสาร เป็นต้น นอกจากนั้นมีปลาอย่างมีหัวมีหาง และเงิน สำหรับใช้ในการเดินทาง สิ่งของทั้งหมดจะใส่ใน ถุงรวมกัน โดยสมาชิกทุกคนแต่ละครอบครัว ต้องตัดเล็บ ตัดผมพอเป็นพิธีกรรมใส่ลงไปใน ถุงด้วย เพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์กรรม มีผล ตามความเชื่อว่า จะทำให้สิ่งของไม่ดีเหล่านี้ ออกไปจากร่างกายพร้อมกับเครื่องเซ่นไหว้ และหัวหน้าครอบครัวขณะลงจากบันไดบ้าน ต้องบอกกล่าวว่า “วันนี้มีการประกอบพิธีกรรม การไหว้ทาง ได้มีการเซ่นไหว้สิ่งของต่าง ๆ เหล่านี้ ให้บรรดาวิญญาณทั้งหลายได้ออกไป รับเครื่องเซ่น และสิ่งอุปมงคลที่เกิดขึ้นให้หมด ไปจากชุมชน อีกทั้งบุตรหลานที่ไม่สบาย เจ็บ ไข้ได้ป่วย ให้หายเป็นปกติ จึงขอให้ผีสงฆ์ วิญญาณเรว่อนต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่บริเวณบ้าน ไปพักอาศัยอยู่ที่ศาลเพียงตาเพื่อรับการเซ่น ไหว้ในวันนี้ เพื่อจะได้เดินทางกลับไปสู่ภพภูมิ สถานเดิมที่เคยอยู่ อย่าได้มาอาศัยอยู่ในชุมชน แห่งนี้เลย ผีนาก็ไปอยู่ป่า ผีป่าก็ไปอยู่ป่า ผี เรว่อนมาจากป่าช้าไหนให้กลับไปป่าช้านั้น วิญญาณต่าง ๆ มาจากภพภูมิไหนให้กลับไป ภพภูมิของตนเอง” (สวัสดิ์ คงเสาร์, 2551 : สัมภาษณ์)

ขั้นตอนพิธีกรรมการไหว้ทาง : พลวัตการ เปลี่ยนแปลง

(สวัสดิ์ คงเสาร์, 2551 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า การประกอบพิธีกรรมการไหว้ทางบ้านตราะปลิง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของช่วง เวลา โดยเฉพาะผู้คนเข้าร่วมพิธีกรรมมีจำนวน น้อยลง บ้านเมืองมีความเจริญทางวัตถุมากขึ้น การสัญจรมีความสะดวกสบาย จำเป็นต้อง

▲ ศาลเพียงตากับเครื่องเซ่นไหว้พิธีไหว้ทางหลังจากเสร็จพิธีกรรม (ภาพถ่าย 2 มิถุนายน 2551)

พลังอำนาจแห่งวิญญาณเร่ร่อนได้เข้ามาอาศัยในชุมชน จึงต้องมีการประกอบพิธีกรรมเหล่านี้เพื่อให้ครอบครัว ชุมชนได้มีความเป็นอยู่ที่สงบสุข มีแต่สิ่งดี ๆ ภายในชุมชน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างปกติสุข โดยไม่ต้องหวาดระแวงและเกรงกลัวต่อภัยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น “ความเชื่อที่นำไปสู่การประกอบพิธีกรรมแล้วได้รับการยอมรับในชุมชน ไม่ใช่เป็นเรื่องงมงายหรือไสยศาสตร์ แต่เป็นศาสตร์แห่งการเรียนรู้ และเข้าใจระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ” ดังนั้น การประกอบพิธีกรรมการไหว้ทางเป็นเพียงพิธีกรรมเล็ก ๆ ของท้องถิ่นชุมชนแห่งนี้เพื่อสื่อสารกับโลกแห่งวิญญาณได้รับรู้ เพื่อเปลี่ยนผ่านความบริสุทธิ์ของพื้นที่อยู่อาศัยส่งผลอันยิ่งใหญ่ต่อวิถีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และสิ่งสำคัญคือ “อารมณาร่วม” ของคนในชุมชน คือ ความสามัคคีกลมเกลียวรวมจิตใจการแก้ปัญหาพร้อมกัน *ป๋วย อึ๊ง..*

เอกสารอ้างอิง

- จุลทัศน์ พยาฆรานนท์ (2555), สืบค้นได้จาก <http://www.sujitwongthes.com/suvarnabhumi>, เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2555.
- เจนจิรา เบญจพงศ์ (2555), สืบค้นได้จาก <http://forum.02dual.com/index.php?topic=1350.0>, เมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2555.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตติยา สาและ (2540), **การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มปท.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ข้อมูลสัมภาษณ์

- ยงยุทธ เนตรทิพย์, ข้อมูลสัมภาษณ์ บ้านเตราะปลิง 30 หมู่ที่ 4 ต.ทุ่งคล้า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี, วันที่ 2 มิถุนายน 2551.
- สรวิญญา เนตรทิพย์, ข้อมูลสัมภาษณ์ บ้านเตราะปลิง 30 หมู่ที่ 4 ต.ทุ่งคล้า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี, วันที่ 2 มิถุนายน 2551.
- สวัสดิ์ คงเสาร์, ข้อมูลสัมภาษณ์ บ้านเตราะปลิง 8/3 หมู่3 ต.ทุ่งคล้า อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี, วันที่ 2 มิถุนายน 2551